

טיטוס ליוויוס: סקיפיו אפריקאנוס משיב לחניבעל לפני קרב־זאמה

...על כך השיב המצביא הרומאי בדברים מעין אלה: "לא נעלם ממני, חניבעל, כי מתקוות בואך הפרו הקרתאגנים גם את שביתת הנשק שבעין, גם את תקוות השלום; וודאי הוא שגם אתה אינך מסתיר כי מתנאֵי־השלום משמיט אתה כל דבר אלא המצוי בידינו זה זמן רב. אך כשם שעניינך הוא שיחושו בני ארצך מה גדול הנטל ממנו הונח להם בגללך, כן עלי להתאמץ שלא יושמט מתנאֵי־השלום דבר שהסכימו לו בני ארצך, ויהי להם כפרס על בגידתם. אתם, שאינכם כדאיים שיהיו אותם תנאֵי־שלום מזומנים לכם, מבקשים אתם להפיק תועלת ממרמתכם. בסיקיליה לא אבותינו היו ראשונים לצאת למלחמה ובהישפאניה לא היינו אנו ראשונים לצאת למלחמה; סכנת בעלי־בריתנו, המאמרטינים, באותם הימים, והשמדת סאגונטום בימינו־אנו, הן שחגרוננו נשק של חובה וצדק. בהתקפתכם מודה אתה בעצמך, ועדים לה גם האלים, אשר במשפט וצדק שמו קץ למלחמה ההיא ובמשפט וצדק שמים הם, גם ישימו, קץ למלחמה הזאת.

אשר לי, זוכר אני את חולשת האדם, גם משיב אני אל לבי את עצמת הגורל, ויודע אני כי כל מעשינו כפופים לאלפי מקרים. אך כשם שמודה הייתי כי ביוהרה ובחמס אני נוהג אילו בטרם עברתי לאפריקה מרצונך היית אתה פורש מאיטליה, ולאחר העלאת צבאך אל האניות מעצמך היית בא לבקש על השלום ואני הייתי דוחה אותך, כן עתה, שכמעט בפרוס הקרב גררתך לאפריקה כשממאן וחומק אתה, עתה אין כל חובה להדור פניך. לפיכך, אם על התנאים לפיהם דומה היה כי ייעשה השלום תוסיפו דבר כפיצוי על האניות הטעונות צידה, אשר לכדתם בזמן שביתת הנשק, ועל החמס שנהגתם בשליחינו, כי אז יש בידי דבר להביאו אל המועצה; אך אם גם בזאת תראו חומרה יתירה, היפוננו למלחמה, כיון שנבצר מכם לשאת בשלום".

וכך, בלא שנעשה שלום, חזרו מן הוויעוד אל אנשיהם, והודיעו כי שווא היו המלים: עליהם להכריע את הדברים בכוח הנשק ולקבל את מנת חלקם, אשר זימנוה להם האלים.